

ШУМАДИНКА,

ЛИСТЪ ЗА

КНИЖЕВНОСТЬ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

Учредникъ и издатель Любомиръ И. Ненадовичъ.

ТЕЧ. V. Овай листъ излази у Вторникъ и Четвртакъ на по табака, а у Суботу на табаку. Цѣна му е за три мѣс. 5, а за пола године 10. цванц. За огласе плаћа се одъ врсте 5 крайц. за трипутъ. № 82.

Рускоу царю.*)

Боже! Царя храни!
Славному долги дни
Дай на земли!

Гордыхъ смирителю,
Слабыхъ хранителю,
Всѣхъ утѣшителю,
Все низпошли!

Перводержавную
Русь православную,
Боже храни!

Царство ей стройное,
Въ силѣ спокойное!
Всежъ недостойное
Прочь отжени!

Воинство бранное,
Славой избранное,
Боже храни!

Воинствомъ мстителю,
Чести спасителю,
Миротворителю
Долгіе дни!

Мирныхъ воителей
Правды блюстителей,
Боже храни!

Жизнь ихъ примѣрную,
Нелицемѣрную,
Доблестямъ вѣрную
Ты помяни!

О провидѣніе!
Благословеніе
Намъ низпошли!

Къ благу стремленіе,
Въ счастья смиреніе,
Въ скорбы терпѣніе
Дай на земли!

Будь намъ заступникомъ,
Вѣрнымъ спутникомъ
Насъ провожай!

Свѣтлопрелестная
Жизнь поднебесная
Сердцу извѣстная
Сердцу сіи!

Жуковскій.

РУКОПИСИ ПРОТЕ МАТИС НЕНАДОВИЧА.

(Продужено)

Будући да смо Немца у почетку молили да насъ прими, пакъ нехтеде, треба да пошлѣмо и Руса тражи-мо. Онъ е нашъ единовѣрни и единокровни, онъ ће нама помоћи. У месецу Юлію (1804.) пређе намъ и Петаръ Новаковић Чардаклия, аустрійскій ритмайсторъ, кога е жена была у Будиму кодъ руске прищеде, кога е была за Палатиномъ. Чардаклия био е свою жену са Стойковићемъ Атанасіемъ и Теодоромъ Филиповићемъ послао у Россію, па зато (мы нисмо знали да е тамо нѣгова жена) и онъ навали да се иде у Россію. Тако одреде мене, Чардаклию и Јову Протића изъ Пожаревца. Пређе и некій Гая (Николаевићъ) съ Чардаклиомъ, (кога ћете доста писаме међу моимъ артіяма наћи). Начинимо прошенія како смо умѣли, пошлѣмо одъ сваке нахѣ гди годѣ има каква зидина, и развалина одъ цркве и монастыра, и кажемо да су то све Турци поразоравали; да бы сотимъ Руса на већій гнѣвъ подигли и раздражили, да за толике цркве освету учини. — — —

Мы како смо дошли на Врачаръ, одма смо оно прошеніе, кое смо предъ ђенераломъ у Земуну одъ даія тражили, послали преко Немачке у Цариградъ са 9 пунктова, а може быти да е и Аустія писала, како Јанчари неће да пристану на миръ. — Стоѣћи и тукући се мы съ

*) Съ радосћу саобщавамо читателюна ову руску Химну, кою ће сутра, као на данъ крунисаня царевогъ, милиони гласова у цѣлой Русіи пѣвати.

Турцима по Врачару, дође намъ одъ везира изъ Босне, Беѣир-паше (у почетку или у половини Юлія месеца 1804. год.) бурунтія; а тако исто и Турцима донесе везировъ Дивитар-ага, да обе стране одъ боєва престану, и да е нѣга Султанъ одредіо да дође и Србе и даје помири; тако и мы и Турци одъ боя престанемо. Прошенія (за Русію) стоє готова, но за нѣи мало людій знаде; ербо мы крїюћи то све радимо, и чекамо докъ дође Беѣир-паша, да видимо шта ће бити, пакъ у Росію да идемо. — Везиръ дође близу Дрине; пишемо мы и пытамо нашегъ прїятеља Хаѣи-Салибега у Сребрници, како ћемо дочекати везира, и колика му є войска. И зато ћете Хаѣи-бегово писмо наћи у моимъ писмама, гди вели: кодъ везира є, коє нѣгове тевабіє коє бега и снаія 7500. — Вы ћете на Дрину — вели — послати неколико одабранихъ кмета безъ силая (безъ оружа? У.) кои ће га дочекати; а вы ћете кнезови на Врачару дочекати га са войскомъ усилити, а и я ћу са нїимъ у ордіи доћи, и прочая. Мы одъ Мачве наредимо кметове, да га на Дрини дочекаю. У Шабаць пошлѣмо кнеза Милована Грбовица са 50 коньика, а на Палежъ оде Яковъ, кнезь Сима и Катићъ Янко са 600 коньика.

Дође везиръ на конакъ на Беле-воде у Жарково; сутраданъ спреми се Караѣорђе и мы сви съ нїиме око 2000 коняника болѣгъ одъ болѣга, све са оружїемъ. Коньници около стоє, а мы са Караѣорђемъ ућемо у чадоръ Везиру на разговоръ. Катићъ толмачи — (Заборавіо самъ казати: ону ноћ кадъ є везиръ на конакъ на Беле-воде дошао, сва четири даје, сѣдну у лађе и изъ Дунавъ безъ фамиліє побегну. Може бити да є и Везиръ рекао да бегаю. —) Ту намъ Везиръ златна брда обећава, но наипосле Караѣорђе рече: „Фала ти ч. паша, мы знамо да царъ нама зулума нечини и радъ є, и тебе є послао да насъ умиришь; али даје су ноћасъ низъ воду побегле, они ће у Видину войску покупити и опетъ на насъ ударити, као што су и за Хаѣи-Муста-паше чинили, докъ га веће и убише. Зато ти укратко кажемъ, да четири даје докле годе нама у руке недођу мртви или живи, никаква мира дотле нема, нити ти о миру говори, и съ Богомъ.“ Везиръ Беѣир-паша уплаши се, и рече: „Бег-ѣорђе отуръ! отуръ! и кажи ми кога имашъ да пошлѣшь у Ада-кале, я ћу послати на стрица Реѣепова да ѣй побіє.“ — „Имамъ“ рече Кара-ѣорђе „Миленка Бивбашу.“ И тако везиръ напише бурунтію Реѣепову стрицу, да изда четири даје, да ѣй Миленко Бивбаша побіє и главе донесе; тако исто и Реѣе-ага своєе стрицу пише: Ако непобіє Фочића Мемеда, Мула-Юсуфа, Кучук-Алію и Аганлію, да ће онъ одъ Беѣир-паше погинути. (Даду писма Бивбаша Миленку Стойковићу, онъ узме момке, сѣдне на Чето-канкъ, дође у Ада-кале, покаже писма стрицу Реѣепову, а чету є оставіо на полу. Реѣеповъ стриць види везирову бурунтію и Реѣеново писмо, и реѣне: Иди, пакъ дођи кадъ се смркну. Миленко дође, онъ му покаже собе гди су даје. Миленко обколи, Турци угасє свеће. Миленко запали доста крпа и баѣи унутра, засветли се и они съ поля све побію; главе одєьку и у Београдъ донесу.)

Кадъ везиръ съ конака одъ Беле-вода пође, мы изведемо нашу войску врталь сата одъ камене цареве ћупрїє у полѣ, ставимо є око пута у двє парадє око 12

фатїй удалеко, поставимо еданъ топъ на єдномъ краю, одкъудъ везиръ у парадє улази, а другїй на краю стражнїемъ одъ ћупрїє. Како везиръ и войска нѣгова међу парадє уђе, наши топови почєше пуцати, еданъ на єдномъ, а другїй на другомъ краю: у ядны Бошняка и у Везира капли крви у образи нема, тако су се устрашили. Прођу и оду у Београдъ у долнїй градъ. Сутра рано мой стриць, Катићъ, кнезь Сима, Грбовићъ и више кнезова оду у градъ, однесу оны 9 пунктова, коє смо у Земуну одъ пуномоћника даїски зактевали, а и кадъ смо на Врачаръ дошли на Порту послали; тако кнезови и Беѣир-паша прочитаю и кажу, да се по овоме можемо умирити и т. д. Беѣир-паша одговори: иншала, иншала, іошь ће болѣ бити, све ће те добити. Дођу Кнезови, и како є обичай бїю, да и Караѣорђе и другє старешине у Вальвєской войсци кодъ цркве се (одъ шатора) скупляю у ладу, тако се и садъ покупише. Кнезови казую, да є Везиръ прошенїє одобріо, и да є іоште болѣ обећао да ће онъ уредити. Запытамо ѣй кадъ є Везиръ све обећао испунити, есте-ли искали, да или онъ или мы замолимо одъ Немца єдногъ чиновника кои ће на нашемъ уговору бити, пакъ ако бы мы покварили уговоръ, нека Немци пїишу у Стамболъ, да смо мы криви, аколи турци покварє и зулумъ почну, да Немаць яви Султану, коя є страна крива.“ — Кнезови одговоре: Богме мы то нїємо искали, а валяло бы, но иди сутра пакъ ишти! Я сутра узмємъ са собомъ Петра Новаковића. Одемъ наїпре кодъ Хаѣи-бега, іошь могъ отца прїятеља, и кажемъ порєду зашто самъ дошао. Хаѣи-Салибегъ вели: То є добро, то треба да иштєте, и ако nebude одъ комшїє Немца на уговору сведока, све ће бити празно. Пође онъ съ нама да намъ толмачи; дођемо Везиру, и кажемо да су Кнезови дошли и одъ нѣга обећанїє нѣгово казали, да ће насъ у добаръ миръ поставити, и да ће оне наше пунктове коє су Кнезови юче кодъ нѣга представляли, испунити и да ћєшь ч. пашо іошь болѣ уредити него што мы иштємо; како то Кнезови народу казашє, сва войска у гласъ повика: да живи нашъ султанъ Селимъ и нашъ Везиръ Беѣир-паша. То му изказа (преведє) Хаѣи-Салибегъ изъ Сребрнице, а паша се насмєяше образи, поглади велику, бєлу браду и рече: Иншала, иншала, даси-япарумъ! Пођємъ опетъ и скуть полюбимъ и рекнемъ: Іошь и ово те народъ поздравіо и любви ти скуть, да на ту нашу погодбу и уговоръ зовнешъ или ти, или мы да зовнемо, єднога одъ немачкога двора човєка да намъ будє сведокъ уговора, па ако ми преступимо, нека Немци явє нашєму цару, да пошлѣ войску свою, и нека све Србе изєѣчє, аколи турци покварє и нама зулумъ почну чинити, као што су чинили, нека Немци као наше наїближе комшїє явє нашєму цару, нека царъ пошлѣ свога єднога Везира и войску да насъ одбрани. Кадъ Хаѣи-бегъ изтолмачи, онда ти мой Везиръ закравя очима пакъ громоогласно: Олмазь, олмазь! — и іоште громовитїє по трећїй путь: Олмазь! (неможе) рече, у нашега цара землю несме се нико мешати, у нашега цара доста има верны турака, кои ће му казати, ко будє кривъ.“ Пођємо скуту и одємо. — Дођємъ у логоръ, опетъ се изкупе старешине и Караѣорђе пытаме: Е, коєкуда шта си добїю? — „Добїю самъ три велика Олмаза“ одговоримъ я — „неће паша сведока.“ и порєду све изкажемъ. А Караѣорђе кадъ све саслуша

рече: Ене, де садъ заръ вы мыслите тако да се умири-те па кућама. Нема ту мира, одсадъ ће да буду бо-еви велики. Но ты спремай пакъ иди кудъ си пошаш!" (т. в. у Русію) — То е све, чини ми се, было послед-њи дана месеца Юлія 1804 љта.

(продужиће се)

М р т в ы й Г о с т ь .

(Продужено)

Рано сутраданъ разнесе се ужасный гласъ по ва-роши, да се кѣи некогъ чиновника мртва у кревету на-шла са заврнутомъ шіомъ. Са своју страна поврви тамо сильный светъ; лекари и полицаини званичници понтаю. Ужасна записка изъ ожалосѣене куће орила се на да-леко крозь врвешу гомилу любопытны людій. Садъ се многи сете случая, кои се јошъ пре сто година у исто време божићнѣгъ поста у Н—Б . . догодію. Сказка о мртвомъ госту оцетъ оживи. Сиртный стра обузме све породице.

И майсторъ Палковичъ чуе о томъ. Тада по-мисли онъ съ потайномъ грозомъ на Елисавету; али га ипакъ ніе збувило нѣно дуго спаванъ, будући се врло доцканъ съ бала вратила была. Но кадъ се мр-твोगъ госта сетію, како га е сказка изображавала, а по-томъ на грофа Крстачића помислио — на вели-когъ, високогъ човека, на нѣгово бледо лице, на црно одело, у комъ е обично свагда ишао — тада му се ипакъ учини, да му се коса наостреша. Међутимъ онъ ніе држао ништа на ту сказку, будући нико у вароши ніе веровао оно, што се гатало о томъ. Прекоре самъ себе збогъ свогъ суверногъ уображеня, отвори орман-чићъ да узме едну чашу старе шљивовице, што му е грофъ поклонію, да бы мало срце охрабрію. Но врло се зачу-ди кадъ стаклета ненађе; а јоште се выше зачуди, по-чемъ отвори и друге ормане и види, да ничега нема, што е чегда грофъ было нѣму было нѣговой ћерки по-клонію. Онъ е ма'ао главомъ.

Нѣму чисто помрине свестъ. Слутило му се на зло. Садъ полако успне се узъ басамакъ къ спаваћој соби свое кѣри, да небы у најужасниѣмъ случаю ника-квогъ сведока имао, и да небы предметъ оговараня у вароши постао. Лагано отвори врата. Приближи се кревету кѣриномъ, но јошъ ніе имао срдца, да е погле-да. Али кадъ напоследакъ нагло у креветъ погледа — и сада му се смркну предъ очима — угледа е мртву, а лепо лице къ леђима окренуто. Смете се као да га е громъ ударію. Утомъ бунилу узме бледу главу покойнице и намести е у природно станъ. Незнаюћи шта ради, пои-та до лекара и яви му за наглу смртъ свогъ детета. Ле-каръ промотри лепогъ мртваца и ма'аше главомъ. Май-сторъ Палковичъ, кои за све благо овогъ света не-бы истину изневерити хтео, мыслію е, да е узрокъ на-гле смрти могао бити, што му се ћерка яко загреяла на балу, а после збогъ ладногъ ветра при повратку на-збела. Онъ е тако яко запевао, да су се сви сусѣди по-плашено стекли.

Јошъ е све живо по улицама и кућама говорило о не-срећи обе девойчице, а већ се наново и трећій гласъ

разнесе о смрти едине кѣри барона В р б а н и ћ а. Лекари, кои су се изъ куће бароново у варошь вратили, истина су потврђивали, да е госпођица јошъ јутросъ жива была или да јошъ живи, и да е ударъ, слѣдство ноћногъ назеба, слѣдство бала, нѣжный животъ прекинуо; но ко бы то могао веровати? Свакій е было уверенъ, да е млада ба-роница судбину остала претрпила, и да баронъ чести свое ради ніе новце штедію, да бы лекаре на ћутанъ приволео. И заиста се кућа баронова одъ обиталишта бурне радости наеданпутъ претворила у кућу туге; не-срећный отацъ бы е неутѣшимъ. Нѣговъ се стра' увећа, ако е то уобште можно было, јоште и тиме, што е по несрећи увидію, да су све новчане мѣнице и новцы, сви нанизы, прстенъ и драгоцѣности, кое е грофъ Крста-чићъ отцу или кѣри испокланяю, скупа са животомъ младе баронице исчезли. Па и самъ грофъ, кога су на све стране тражили, непонятнымъ начиномъ нестало е. Нѣгове собе были су тако празне, спремљне и чисте, као да никадъ у нѣима нико ни живію ніе. Са сандуцы-ма и орманима, слугама и коньима, колима, едномъ ре-чи са целымъ своимъ покућствомъ тако е исчезео, као да нигда ни гласа ни трага о нѣму было ніе.

Тако буду истогъ дана три несрећне невесте сара-нѣне. Све три жалостне пратић у едно време на гро-блѣ стигну. Свештеници читали сумолитву скупа за све три. Садъ се еданъ одъ спровода, умотанъ у свое црно огртало на страну уклони, јошъ пре него што е моли-тва свршена была; и текъ што се неколико кораклај у-далію, видели су га као у некомъ преображеномъ лѣку у древной особитой пошњи, белогъ као снегъ са бе-лымъ перомъ за калпакомъ, и како на прсима тако и на леђима, кадъ се окренуо, угледаю му се три тамне црвене белеге, изъ кои е сасвимъ разговетно цурила крвъ низъ бео прслукъ и беле чакшире. Онъ се окре-не къ вешалима и изчечне. Кадъ е минула гроза прат-ню, коя е за нѣимъ гледала, нападне гроза гробаре, кадъ су сандуке подићи хтели, да ій у раку спусте, еръ имъ се сандуци тако лаки учине, као кадъ бы празни были. Но они пуни стра' спусте празне сандуке у раке и брзо земљомъ затрпаю. Садъ се проспе такавъ плюсакъ, као да су се облацы провалили, и жестока олуя дуне. Све е са страомъ кући бежало. Секућій ветаръ свирао имъ е око ушию.

После неколико дана у врло жалостной непогоди о-стави баронъ В р б а н и ћ њ свое польско добро. Одъ нѣгове породице нико се выше ніе амо вратио. Баште по дивляю, замакъ остане празанъ и запусти, докъ се ніе напоследакъ е, самъ Богъ зна како, запалио и изгорео.

(продужиће се)

Последній Кацикъ*) на острову Хаити.

Ничимъ се недоказуе яснѣ крвожедно варварство шпански освоителя у новомъ свету (Америки), нити по-

*) Кацикомъ звали су се владатели индїански староседеоца у Америка.

сведочава вѣдма нѣова сурова свирѣпость, неге коначномъ пропашу и исчезаваньмъ староседіоца своіо острова западно-индійскаго архипелага, и то за само 50 година после долазка Шпаньолаца у Америку.

Но ни еданъ одъ овы чудноваты острова, кои се као райске градине изъ „хиладу и едне ноћи“ подижу надъ плавомъ површиномъ антилскогъ мора, ніе грозніе одъ крвника шпански страдао, нити заслужуе збогъ свое крваве повѣстнице и судбине вѣне сажалѣнъ, неге о-острово Хаити, или „Сан-Доминго.“ Ово последнѣ име дали су му шпаньолски населѣнці; ерѣ су ови са грозномъ инквизиціомъ, мученѣмъ и тешкимъ оковима доносили у несреѣне землѣ и по некогъ Светителя име.

Брой индіански староседіоца у оно време кадъ се Кристофъ Колумбъ 24. Новембра год. 1492 првый путь извезао на острово Хаити, савремени исторіописци рачунаю одъ 1—3 милиона душа. Толико е могло лако быти, судећи по величини, по великой плодovitости землѣ, и по миролюбивости и благимъ правима жительствова, кое нико у нѣовомъ среѣнномъ покою узнемиравао ніе, изузимаюћи разбойничке Караибѣ, сусѣде са оближњи маньи острова. Год. 1501. было се жительство непрестанымъ свирѣпимъ истребительнымъ ратомъ тако яко умалило, да су Шпаньолци, за избавити острово одъ пропасти, препоручивали, па наипосле и закономъ наредили, да се тамо доводе изъ Африке црнци, кои тамошнѣ поднебїе болѣ поднеги могу. Год. 1516. износио е брой Индіанца само 40.000 душа, год. пакъ 1528. едва 4000, а концемъ прве половине 16-гъ вѣка вѣнѣ е сасвимъ нестало съ лица землѣ овай чудноватый прастарый народъ, заедно са своимъ езикомъ, своимъ обьычаима, правима и язическомъ вѣромъ.

Дѣло „Исторія Кацника на острову Хаити“ написано г. Емиломъ Ноомъ, уроѣеникомъ овогъ бисера измеѣу антилски острова, поставило е себи задатакъ, да опише повѣстницу последнѣ Кацника, да оскудна преданія и причана о првымъ жителяма овогъ острова покупи, и изъ мрака вѣчне забораваности подигне.

Мило намъ е, што намъ се подала прилика, да жителяма нашимъ штогодъ и изъ новіе повѣстнице острова Хаити напоменемо.

У почетку овогъ вѣка побунили су се угнѣтени Црнци на томъ острову противъ своій мучителя Европљана, и по ужасномъ рату осную тамо царство Црнаца, кое и садѣ постои. Но острово Хаити подељено е на две половине, одъ кои е една монархично царство, а друга половина республика.

У садашнѣмъ царству Хаити говори се покваренимъ французскимъ езикомъ, кои бы роѣный французъ врло слабо разумѣти могао, и само выша класа говори мало чистіе. У республиканской частіи острова, гдѣ е главна варошь Сан-Доминго, говори се вѣномъ части шпанскимъ езикомъ.

Но преѣймо къ дѣлу Но-а. Овай починѣ свое дѣло съ исторіомъ одкровенія Америкѣ, и описуе укратко но занимљиво велике тегобе и сувѣрне неприлике и предразсуде, съ коима се племенитый Колумбъ морао борити, докъ ніе наипосле съ тешкомъ мукомъ свою ма-

лу смоту опремію и прибрежіе американско пронашао; далѣ описуе излазакъ Колумба на острово Хаити, и нѣговъ првый састанакъ са Гваканатарикомъ, Кацникомъ (кравлѣмъ) провинціе Маріенске, и продужава затимъ овако:

„Индіански пражители држали су, да су шпански освоители съ неба пали, и сматрали су ій за надземна створеня. Съ нѣовимъ чувствомъ страѣа и ужаса помѣшано е было чувство дивленія и страхопочитаня. Изузимаюћи сусѣде са оближњи острова, неприятельске Караибѣ, кои су се снажнимъ саставомъ тѣла и суровошћу яко разликовали одъ нѣжны и миролюбивы Хаитянаца, съ коима су они често ратъ водили, нису Хаитянци никадѣ никаквогъ странца видели. Они су мислили, да се цѣо свѣтъ састои само изъ неколико острова, а острово Хаити да іймъ е средсреда. По нѣовомъ мыслѣнью подигло се сунце и месецъ на небо изъ едне нѣове освѣчене пештере, као какве ракетле. Они су звали сунце Хуіу, а месецъ Нонунъ. По преданіама нѣовимъ ишли су некадѣ и сунце и месецъ у дружтву. Но месецъ видећи, како е сунчана светлостъ нѣгову сийность потавнила, побегаво е и сакріо се одъ тешке туге и саренованя. Одъ тогъ времена опажа се онъ само ноћу. Пре разстанка сунца и месеца было е сунце единый предметъ нѣовогъ почитаня; но одкадѣ Нонунъ (месецъ) ноћи своіомъ питомомъ сребрномъ сийношћу осветлява, одъ тогъ времена стекао е онъ меѣу Индіанцама много приврженике, кои нѣгову пріятну сийность предпочитую засеняваюѣмъ жару сунца. Вѣна часть тій островљана рачуна време по месецу и раздѣлюю дане по нѣовомъ току. Они никадѣ нису пытали: „колько ѣете дана путовати?“ него: „колько ѣете ноћи на путу преноћити.“

У време младине чекаю Индіанцы съ найвѣшимъ нестрпљивѣмъ, да се месецъ появи и чимъ га опазе, они излете гонѣлама изъ своій палмовы колеба и вичу: Нонунъ! Нонунъ! (месецъ месецъ!)

Исто су тако имали они чудна понятія о човеку и о створеню света. Они веле, да е Лонко (кои е нѣовъ и Адамъ и Ноѣ) изрезао изъ пупка и бутине прве люде: Ракумона, Савакона, Ахинаона и Курумона, кои су се после многовидногъ претвараня наипосле претворили у звезде. Лонко е живіо дуго време безъ дружтва. Нѣгово е занимаѣ было обдѣлаванѣ землѣ. Почемъ е люде и животинѣ створіо, оставіо е онъ предѣ смртъ едну велику башту засеяну и засаѣену свакоякимъ плодами и дрвеѣмъ, кою пакъ Индіанцы, кои су после нѣга дошли, нису знали обраѣивати. Тада іймъ се наново появи Лонко у виду старца и учіо ій е садити, жавѣти и савѣ польскій радѣ радити.

Саваконъ, другій потомакъ Лонковъ, владао е као звезда надѣ буйномъ киномъ, Ахинаомъ владао е надѣ маломъ киномъ и вѣтровима, а Курумунъ, владатель морски буря, дизао е страовите волне на мору, прождирао е лаѣе и люде, причинявао е приливъ и одливъ.

Народи, кои су овай плодovitой планинскогъ земли у време навалѣваня и освоеня Шпаньолаца обитавали, живили су одъ дова, риболова и земљодѣлїа. Они су

селя кукурузъ, некій видъ крохлира и разне друге на-ма непознате плодове, и правили су одъ куваноъ ко-реля Юке (тако се зове едно дрво) некій видъ теста, кое имъ е служило место леба, и кое и данасъ млога индіанска племена у шпанской Америки найрадіе еду.

Кадъ се Колумбъ год 1492. са своіомъ одважнич-номъ дружиномъ на суво извезао на сѣверномъ краю острова Хаити, онда быаше сво острово разделно на петъ велики провинція, и у свакой владао е по еданъ краљ (кацикъ.) Ла-Мага или краљство равнице обу-зимало е сву сѣвероисточну часть острова. Ту е владао кацикъ Гваріонексъ. Мариенъ гди е владао Гваканатарикъ, и крозь кою е протицала рѣка Хатибовико, ле-жала е сасвимъ на сѣверу. Ксаратуга, кою су провин-цію наводнавале безбройне планинске рѣчце, сачинава-ла е западну и южну границу острова. Нивъ е вла-датель быо Беехіо, а за нѣмъ е владала нѣгова сестра Анакаона, коя се іоштъ и садъ у приповѣдкѣ и предані-яма прославля збогъ свой высоки душевны свойства и песмотворногъ дара. Провинція Магвана, подчинѣна гордомъ краљу Коанабу, заузимала е средину острова. Ту е ланацъ цѣлаоске планине, у којой извире рѣка Яки, и пружа свое гране на све стране. Найпосле пе-та провинція Хигей на крайнѣмъ истоку, стаяще наизмѣ-не найпре подъ кацикомъ Каа, кои затимъ подъ владомъ нѣгове сестре Агнесе, коя е прешла у христіанску вѣ-ру, а найпосле подъ дивльимъ Котубаномъ. Влада е была аблосутна (самодержавна), но при свемъ томъ ипакъ блага. Врѣвна власть предана е была кацику, кои е имао већу власть и почитаніе, но икои европскій вла-далацъ. Влада е была у породицы нѣговой наслѣдна, а исто тако быо е дворъ окружень сѣйнымъ благород-ствомъ. Данакъ, кои су индіански краљви узима-ли, састояо се изъ златногъ прашка, памука и ду-вана.

Кацикъ е быо уедно и духовный поглаваръ; све-штенницы су само подъ нѣговымъ руководствомъ сврши-вали вѣрозаконе обреде. Скупльный народъ ишао е подъ предводительствомъ свога владоца играюћи и пѣваюћи у освѣщене пештере. Краљ еуправляо пѣніемъ и лупао е удо-бошъ, а присутвуюћи играли су и у пештери све една-ко. Пѣсме су се повтарале; наждануть наступи мртвачка типина, и тада започну жрецы после безбройны су-евѣрны обреда приносили идолу жертве и питати про-рочиште, (оракуль).

Кадъ су Шпаньолцы найпре на острово дошли, примљни су они одъ миролюбивы и благи пражителя са найвећимъ гостолубіемъ. Кацике и народъ надмета-ли се, ко ће ий бољ обдарити и угостити. Краљ Гва-канатарикъ дозволио имъ е шта више, да могу и градъ сазидати, кои е Колумбъ назвао за споменъ дана ово-га долазка Навидадъ, и безазленный индіанецъ понудіо е Шпаньолце, да се стално ту населе и сместе.

Но ненаситима чезня за златомъ и богатствомъ причинила е да су већъ и ова прва населѣня врло сла-бо имала волю занимати се обдѣлаваньемъ земль при свей благословеной и дивной плодovitости. Они су хтѣли брзо и безъ великогъ труда обогатити се, и нису много размышлявали о средствама, како ће свою цѣль пости-ћи. Нѣгово прво пытань было е: гди е злато и златне

руде? Свудъ су они гледали, овай благородный металл свакимъ могућимъ начиномъ одъ бѣдны пражителя у име данка изнуђавати. Свакій Индіанецъ, кои е навршио 14-у годину, морао е свака 3 месеца давати шпанскимъ пра-вительственнымъ чиновницѣма извѣстну количину злат-нога прашка, коя е найманъ износила 12 талира у вре-дности. Данакъ пакъ, кои су давали краљви и велика-ни, быо е іоштъ много већій. Тако е на пр. Кацикъ Маникаотексъ морао давати свака три мѣсеца количину златногъ прашка у вредности одъ 600 талира. У онымъ предѣлима, гди не было злата, морали су давати Инді-янцы данакъ у памуку и то на три мѣсеца по 11 ока. Како е кои Индіанецъ свой данакъ платіо, онъ е добыо еданъ малый бакарный новчићъ као знакъ исплате, кои су новчићъ они обычно око врата послали. Кои одъ Индіанца не такавъ новчићъ имао, тога су Шпаньолцы найсвирѣіе злоставляли и казнили.

Што су годъ већма Индіанцы одъ свой гонителя бѣгали и у дивль планинске предѣле повлачили се, Шпаньолцы су ий све жешче и свирѣіе стеснявали и са своимъ грднымъ ловачкимъ псима по првобытнымъ шу-мама ватали. Сва старія исторична дѣла преиспунѣна су ужаснымъ догађаима. А нарочито острово Хаити было е позориште найгрознѣгъ бѣсвила шпански зли-коваца.

Мы смо овде избрали еданъ единый догађай, кои ће читательима ясно представити пріятельскій и радостный дочекъ одъ стране безазлены и гостолубивы Индіан-ца и сурово истребительно бѣсвило шпански до-шляка:

(свршиће се)

П Р В И Ц Е.

Куповина жена — куповина мужева.

Командантъ Юсуфъ-бей браніо е обичае Африкана-ца съ врло много истине. „Вы насъ обтужете,“ рече онъ Французима, „што мы купуемо жене. У томъ обви-ру мы смо много изображеніи одъ васъ; ерѣ кодъ васъ жене купую мужеве, почемъ кодъ васъ човекъ само ону жену узима, коя има найвыше новаца. Мы пакъ кадъ се женимо, дамо нешто новаца, кое показуе, да мы на изабрану жену полагаемо неку вредность. У Француской напротивъ жена доноси свой миразъ, као исплату за мужа, когъ добыва. Вы ми се дакле држите да сте нешто веће одъ ваши жене? Ваша изображе-ность врло е меня чудновата.“ Шта бы му мынаго одго-ворити могли?

— Девойка една призна кодъ свое другарице, да е комадъ платна украла, и покаже јой платно. „Ахъ, то е ружно!“ рече ова. „Есть, и мати ме е моя псовала, што самъ ружно узела, а лепо оставила; али шта ћу, кадъ е то у мраку и у брзини было,“ одговори она.

— Еданъ Францускій краљ бывши у лову са своіомъ пратньомъ, заблуди. Кадъ е на правый путь опетъ изи-шао, сусретне селянина едногъ, кои е на вашаръ ишао и пусти се съ нѣмъ о ковчѣму у разговоръ, при чему му селянинъ искаже, како бы онъ себе за срећна држао, да еданпуть краля види. — А ты айде са мномя, рекше му

краль, я башъ садъ идемъ къ нѣму.“ А како љу я нѣга усредъ нѣговгъ дворянства-познати? — Како дођемо у варошъ, а ты само пази, предъ кимъ сви люди капу скидаю, па му добро погледай у очи, то е краљ. — Кадъ тако на капию варошку дођу, ту су већ сви служители на краља гологлави чекали. Само селякъ и краљ остану подъ капама.— Видишъ ли садъ, кое е краљ — За чудо! одговори декадъ, еданъ е одъ насъ двоиче зацело.

Спаја еданъ држао е на свомъ польскомъ добру знатанъ брой свиня. Кадъ е едномъ по авлія одао, чуе, како су свинѣ кое су се око валова скупиле, велику вику подигле. Любопытство га доведе тамо, и на првый погледъ усмотри у валову едну сребриу кашику, кою е сигурно куварица непазливо съ поміяма у валовъ изручила. На то башъ прође туда и куварица, вичући на свинѣ, збогъ цике нѣине. Спаја јой рекне: Ти си будала, сироте свинѣ имаю пуно право да се жале, што си имъ свима нѣима само едну кашику донела.

ПОДГРЪВЦИ.

Какви треба да су люди, и какви нетреба да су.

Люди треба да су као коњи, т. е. лаки и брзи; а опетъ нетреба да су као коњи, т. е. да се недаю ашити.

Люди треба да су као књиге, т. е. добри и богатоумни, а опетъ нетреба да су као књиге, т. е. да се недаю увѣкъ везати.

Люди треба да су као сатъ, т. е. точни и исправни; а опетъ нетреба да су као сатъ, т. е. да се недаю навјати.

Люди треба да су као новине, т. е. да имаю главу; а опетъ нетреба да су као новине, т. е. да нису у свакој механи.

Люди треба да су као бисеръ, т. е. благородни и отворени; а опетъ нетреба да су као бисеръ, т. е. да њиме тешко наћи.

Люди треба да су као риба, т. е. да су тихи и да љуте; а опетъ нетреба да су као риба, т. е. да небуду бакалай (итокѣишъ.)

Люди треба да су као слауи, т. е. да пѣваю и да се веселе; а опетъ нетреба да су као слауи, т. е. да се у-вече небию.

Люди треба да су као вода, т. е. чисти и бистри; а опетъ нетреба да су као вода, т. е. да се узмуте како найманѣй вѣтаръ дуне.

Люди треба да су као злато, т. е. истинити и драгоцени; а опетъ нетреба да су као злато, т. е. да се неискечую тако дуго.

Люди на послѣдку треба да су као папаган, т. е. да брзо и лако уче; а опетъ нетреба да су као папаган, т. е. да неизбрбляю све, што годъ знаю.

СТРАНЕ НОВОСТИ.

ТУРСКА.

Изъ Цариграда являю „Журналу де Деба“, да царски комисари, кои су разаслани по разнимъ провинціама, имаю између осталого и тай налогъ, да раде о истреблѣню разбойничкогъ четованя. Ово проклетство яко е ма преотело у последнѣ време, по томе, што е по окончаню рата много хиљада людѣй остало безъ занимања, те су тако многи одъ нѣи отишли у айдуге. Многи одъ овы већ су поватани. Царски су комисари снабђвени са ферманима, коима се неке провинціе поставляю у обсадно станѣ, и коима се сва тамошня войска ставля подъ команду комисара. За осуђенѣ разбойника саставиће се особити судови подъ предсѣдаванѣмъ комисара.

Турско изванредно посланство за крунисанѣ цара рускогъ у Москви, кое се 9. Августа изъ Цариграда кренуло, састояће се по саобштению „Тривстански новина“ осимъ Мехеметъ - Кибризли - паше јоштъ изъ слѣдуюћи лица: изъ Сефер-паше, кои е овомъ прилякомъ узвищенѣ на степенъ высоки сановника другога реда, далѣ изъ другогъ секретара Кунаан-бея, полковника Осман-бея и Тейфик-бея, баталіоногъ команданта Мехемед-Ефендіе, изъ Садик-ефендіе, кои ће водити преписке на францускомъ езику; далѣ изъ посланички нижи чиновника Самик-бея, Рифаат-ефендіе и Шефкет-бея, и посланич-

когъ лѣкара Панзириса, коме е за овај случай данъ вышій чинѣ.

— Многи француски листови наговѣшћавая, да ће пристаништа кодъ Рени-я, Исмаила и Килие проглашена быти за слободна пристаништа; ови су градови доста јоштъ и пре, него што су њи заузели Руси, имали неке особите повластице, коима су имале захвалити негдашнѣ свое цветанѣ и богатство.

— „Пей“ у пишу са прибрежја црнога мора, да Исмаил-паша, кадъ е Карсъ садъ заузео, нѣ пашао тврдиню онако яко порушену, као што се было разгласило. Руси су разорили главну кулу, бастіонъ № III. и два омана утврђеня. Они — Руси — веле, да су та утврђеня зато разорили, што су одъ обсаде яко страдала и да су хтѣла и сама по себи пасти.

Гласа се, да ће садъ Турци одбранителна утврђеня Карса по новомъ плану подићи, и они веле, да су они одавно то были наумили. У осталомъ при предаи града нѣ се догодила никаква неуредность и кавга, него е обострано наблюдавана найвећа уздржателность и учтивость.

Адмиралъ Ахмет-паша, Мустафа-паша и Абди-паша, кои су опредѣлѣни, за предводительѣ войске противъ Црне Горе дошли су у Цариградъ. Корпусъ войске батум-

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ске сасвимъ е разпуштень, а у Чуруктеу има само еданъ ловачкій и еданъ линейный баталіонъ подь управомъ полковника Мустафе-бея. Египетскій корпусъ войске навезао се 8. ов. м. за Александрию.

— Збаченый Шерифъ вароши Мекке Абдуль Муталибъ осуђенъ е да као прогнаникъ живи, гди му е дата една доста пространа кућа на расположенъ. И његовь отаць збогъ исте кривице пре 40 година те е судбине быо, и умрѣо е одь куге, коя е онда у Солуну беснила.

Русія.

Изъ Москве являю подь 7. Августомъ слѣдуюће:

Преkjоче смо видели овде врло лепо позорь. Навьрава се сирьчь, да се цео просторь одь Кремля до палате, гди ње се спалывати художествена ватра (овай просторь износи 5 врта) у свое време бенгалскомъ ватромъ освѣтли, како бы спроводь преко тогь простора у найвећой засењаваюћой свѣлости прелазіо. Прекjоче дакле чиньнь е опитъ, и испао е врло добро за рукомъ. Спалыванъ художествене ватре и освѣтльнь у Москви быће доиста таково, какового е тешко игди досадъ было. Зидине Кремля, безбройна кубета и торньви одь црквй, и читаво море красны палата даће овомъ позоріо у цѣлости предивный и очараваній изгледь. Исто тако пуштаће се у висъ една прегрдна воздушна лонта. Юче (6. Августа) правіо е воздухопловаць Александеръ съ њоме опитъ, и Москва е видела, како се лонта до самы облака подигла.

Између осталы лица присьбо е у Москву и митрополитъ Петробуржкй и Новгородскй, Никаноръ. Царьска се породица изчекуе 14. Августа.

Црна Гора.

О неприятельскимъ умышляйма портинымъ противъ Црне Горе являю листу „Осерваторе тріестино“ подь 10. Августомъ слѣдуюће обширніе вѣсти:

„Высока Порта лаћа се найозбилнйи мьра и чини велике припреме, да освети толике губитке Турака и да одбѣе нападаня Црногораца.

Една велика експедиція (военный походъ) спрема се противъ Црне Горе. Главный заповѣдникъ надь овомъ войскомъ быће Абди-паша, кои е и буну у Тесали угушю. Осимъ войске, съ коіомъ овай генераль као войничкй губернаторъ Босне и Арнаутске располаже, добыће онъ у помоћ юшть четири полка пешака, и то два изъ Цариграда, а два изъ Анадола: она прва два ићиће Дунавомъ и Савомъ, а ова друга два подь командомъ Искендер-паше, кои е недавно у Босни быо и тамошнь предьле и положай земль упознао, ићиће другимъ правцемъ.

Међутимъ Црногорци, кои се налазе у Цариграду, и то 2—3000 спремаю се, да одлазе у свое отечество; 800 е већь отишло, а остали ње скоро за њима. Многи се чуде, како имъ цариградска полиція неполаже у томе никакве сметнь, и како имъ дае пасоше.

Шпанія.

— Мадридски листови являю, да ње ономъ декрету, кои налаже да се разпушти и коначно укине народна войска у Шпаніи, слѣдовати юшть и други декрети, кои ње се односити на разпуштань кортеса и на еданъ сасвимъ новъ основный законъ. Само у едномъ пытаню о продаи црквены добара, министерство као да е тврдо намьрѣо, да тай законъ подпуно удѣйствуе.

Да е шпанска печатня услѣдь последнйи догађая подчиньна великой и управо изванредной стегі, ясно се увиђа изъ начина, како се органи слободомыслене партае изражаваю у смотреню последнйгь декрета о укиданю народне войске:

„Положай, у коме се садъ налази печатья,“ вели „Кламоръ публико,“ „смета намъ, да последнйй декретъ онако претресемо и испытамо, како бы мы желили.“

А „Парламенто“ вели: „Наши читательи знаду већь, да намъ е выша власть забранила свако разлагань и претресань овы политички пытаня, кое ње правительство рьшити; мы њемо дакле ѣутати о краљичиномъ декрету у смотреню укиданя народне войске.

— Гласа се, да се у Баіону саставила една юнта (скупштина) изъ шпански депутираца, генерала и дипломата, коя е себи поставила тай задатакъ, да предуготовлява буну „Месаже де Баіонъ“ авля о томе слѣдуюће:

„Овога часа саставльна е юнта у Баіону и ради врло живо и ревностно. Найзнатнйи членови ове скупштине, коіой Г. Олозага предьсава, су генераль Гурса и депутирцы Сагаста и Калво Асензіо, кои су, као што е познато, командирали у Мадридской буни као батальонски поглавари. Оба ова последня говньни су збогъ тога судомъ. У едной сѣдници њіовой быо е о томе говоръ, да се на мьсто Еспартерово избере новъ вођа за демократичну партаю. Еданъ прославльный дипломатъ понудіо се за поглавара, али ніе засада примльнь. Скупштина е заключила, да по цѣлой Шпаніи тайна дружтва састави, и да посредствомъ овы изнађе мужа, кои бы быо найдостойнйи и найспособнйи, да се стави на чело партае. Исто тако поставиће та дружтва себи задатакъ, да сва могућа средства употребе, како бы се што пре буна у Шпаніи породила.

Телеграфске Дешеше.

У Турину 18. Августа.

Грофъ Стакелбергъ предао е данасъ краљу у едной приватной аудіенціи свое посланичке исправе као посланикъ рускй при сардинскомъ двору.

У Лондону 19. Августа.

„Морнингъ постъ“ авля, да е нота неапольскогь двора, т. е. одговоръ на ноту западны сила, већь оправльна у Паризъ и у Лондонъ.

У Паризу 19. Августа.

Шпанскій листъ „Епока“ доноси намъ вѣсть, да е шпанскій посланикъ изъ Мексиканске државе (у Америци) одазванъ кући, будући Шпанія непризнае уступљива, која е посланикъ Мексиканской чинио; изъ чега се види,

да размирица између ове две државе јошть нѣ окончана.

„Конституциональ“ доноси намъ вѣсть изъ Лизабона одъ 10. Августа, да е тамо миръ повраћенъ.

О Г Л А С И.

У великой кући Г. Алексе Симића на Теразіяма, дае се одъ идућегъ Митрова-дна савъ долній бой подъ кирию, садржавајућий два већа и еданъ маньий дућанъ са нужднимъ собама острагъ. Ко има волю узети или по еданъ или сва три дућана: нека се изволи пріявити у кући Г. Алексе Симића, гди ће се известити о цени кирије.

(1—3)

Подписаный има на продаю две Краве и два телета одъ врло доброгъ соя. Кои е радъ или оба две или само едну краву заедно са телетомъ узети; нека се мени изволи погодбе ради явити

ДАМЈАНЪ ПОПОВИЊЪ

(2—3) Осмотритель Лицея.

(1—3) Кућу мою у Неготини у сокаку одъ Суда къ рецы, између комшија Г. Тодорчета члена Суда, и мѣстногъ г. пароха, продаемъ изъ слободне руке; кои има волю купити е, нека се погодбе ради на мене у Београдъ обрати.

**НАСТАСІЯ удова
ИСАКА ОБЛУЧАРЕВИЊА**

У Абадской чаршии.

(3—3) У кући Г. Алексе Симића на Сави, справъ куће Г. Јована Мостића, издаваће се садъ о Митрову дну еданъ дућанъ лончарскій подъ кирию. Кои га има волю узети, некъ се упыта кодъ Г. Тодора Сретковића на Сави, кои обитава у Г. Якшића кући, и онъ ће имати доброту упутити га гди треба.

(2—3) У кући Г. Г. Браће Симића на Сави, има за издаванъ подъ кирию еданъ лончарскій дућанъ, кои се може по вољи у магазу преобратити као што е и пре было. Тай дућанъ држе садъ Г. Г. Браћа Исайловићи, и налази се справъ дућана Г. Лазе Миљковића, Лончара. — Г. Тодоръ Сретковићъ имаће доброту упутити свакога, гди треба, погодбе ради.

(3—3) Подписаный продае свою кућу која постои близу великогъ военногъ шпитала у Београду, између комшија, съ лица куће г. Алексе Ђурића съ едне, и незаграђеногъ јошть плаца, г. Владимира Спасића съ друге стране; а са зачала куће г. Андрије Петровића, Аудитора главногъ военногъ штаба. Кои бы е желію купити, може се обратити г. Васи М. Груиовићу Рачуководителю Попечительства Правосудія и Просвѣщенія, кућу прегледати и съ нѣмъ у погодбу ступити.

У Београду 10. Августа 1856.

СТОЙЧА ИВАНКОВИЊЪ

Председатель Суда Окр. Пожарев.

Велика пивара княза М. Обреновића у Београду, са свима принадлежностима у савршено добромъ станю, дае се подъ кирию на 3—5 година.

Кои бы желію исту подъ кирию узети, може условія закупа, дознати у зданію кодъ Елена № 8. до конца месеца Септемвра т. г.

(2—3)

Бѣтнѣ се продае

едно већъ употребљавано одъ 6¼, октава **ФОРТЕНІАНО**, кое лепъ тонъ има, на комъ се врло згодно свара, и кое е врло добро сачуваногъ механизма. Особито збогъ тога што мало места запрема, може се свакомъ препоручити, кои маньий просторъ у обиталишту има. Ближе о томе може се извѣстити кодъ Г. А. Калауза на Теразіяма № 5.

(2—3)

1000 Дуката.

даю се или сви, или у маньимъ сумамма, на сигурне интабулиране хипотеке, на дуже време подъ интересъ.

Кои такове позаймити желію, нека се пріяви у зданію кодъ Елена, на трећемъ спрату, врата № 53.

Подписаный дошавши ово дана изъ Беча, препоручуе се, високопочитаемомъ публикуму, и лицама, изъ внутренности да ће своесмѣяште досадъ лежебе у Г. КОСТЕ СТЕВЧИЊА кући, чрезъ кои данъ, у свою собствену кућу са истимъ преселити; зато се препоручуе свакоме, набавивши изъ првы руку, како израћенъ тако и неизраћенъ вроячкій еспапъ за сваку класу састава човечігъ, да свакогъ на изборъ послужити могу и цѣномъ врло умереномъ. За пречестно духовенство и честно Свещитенство набавію самъ такођеръ матеріе, комъ могу чесно и у одѣлу готовомъ и неизраћеномъ еспапу послужити, и то на свако задовольство. Обитава справъ лиця.

ДИМИТРИЕ ДОБРИНКОВИЊЪ.

Стецишта се отвараю:

1. При Суду Окр. Рудничкогъ надъ целимъ иманѣмъ поч. Госпаве удове Марка Радосављвића изъ Вранића до 13. Септембра.

2. При Суду Окр. Подринск. надъ иманѣмъ съумашедшегъ Марка Поповићъ изъ Яребица, до 17. Септембра.

3. При суду Окр. Ужич. надъ иманѣмъ поч. Деспота, Милошевића изъ Бакіонице, до 20. Септембра.

Продавање се на лицитацији:

У Явлю Окр. Ужичк. различна непокретна добра поч. Новака Ристановића, 1. 2. и 3. Септембра.

У Началничество Окр. Крагуевач. држаће се лицитација за набавку 230.000 ока брашна и 36.000 ока ечма 15. Септ. А у Военномъ Одѣленію Попечительства Внутр. Дѣла држаће се лицитација за набавку 270.000 ока пшенице и 200.000 ечма, 22. Септембра. На прву лицитацию дужни су лицитанти понети вауціе за брашно 750 талира а за ечамъ 100 талира; на другу пакъ за пшеницу 1000 талира а за ечамъ 500 талира.